

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Затверджено
Вченою радою
Запорізького національного університету
протокол № 2 від 27 09 2022 р.
Голова Вченої ради, ректор
 М. О. Фролов

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ ТА ВИХІД НА РИНКИ ЄС
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії

Укладач:

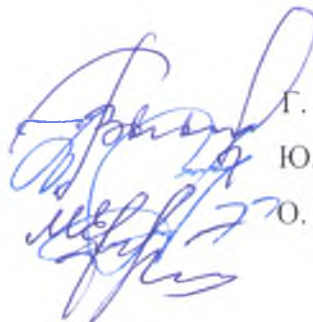
Переверзєва А. В., професор кафедри міжнародної економіки, природних
ресурсів та економіки міжнародного туризму, доктор економічних наук,
професор

Погоджено:

Проректор з наукової роботи

Проректор з науково-педагогічної роботи

Зав. відділу аспірантури і докторантури

Г. М. Васильчук

Ю. О. Каганов

О. П. Єфіменкова

Запоріжжя 2022

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна, вечірня, заочна форми навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>	вибіркова	
		Цикл професійної підготовки	
Змістових модулів – 4	Спеціальність <u>051 Економіка</u>	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90		2-й	
Освітньо-наукова програма <u>Економіка</u>		Лекції 12 год.	
		Практичні 12 год.	
Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)		Самостійна робота	
		66 год.	
		Вид підсумкового контролю: залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни є забезпечення аспірантів необхідним теоретичним та методичним інструментарієм щодо побудови алгоритму експортної діяльності, виходу на іноземні ринки, отриманні інформації про можливості на ринку ЄС задля використання отриманих знань та навиків у майбутній професійній діяльності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Інтернаціоналізація бізнесу та вихід на ринки ЄС» є: ознайомити аспірантів із європейськими правилами та вимогами, електронними ресурсами, алгоритмом пошуку ділових партнерів, способами перевірки репутації та надійності партнера; проаналізувати українські приклади успіхів та помилок в експорті ЄС для розвитку бізнесу; визначати ефективність використання нових можливостей та здатність до адаптації та розвитку в нових умовах; оцінювати вигоди від відкритості та стратегічного підходу до розвитку власної справи.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні

досягти таких програмних **компетентностей** і **програмних результатів навчання**:

Програмні компетентності	
<i>для здобувачів 2021 року вступу за ОНП 2020-2021 р.</i>	
Загальні компетентності	
ЗК6	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу наукової інформації з різних джерел; використання інформаційно-комунікаційних технологій у дослідницькій та викладацькій діяльності
ЗК12	Здатність до представлення та обговорення результатів наукових досліджень українською та англійською мовами в усній та письмовій формах для вільного спілкування з вітчизняною та міжнародною академічною спільнотою, а також експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
СК1	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
СК3	Здатність до оволодіння методологією та методами наукових досліджень у галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки»
СК7	Здатність до оволодіння та використання сучасного інструментарію для дослідження розвитку, корпоративної культури суб'єктів господарювання, формування та прийняття управлінських рішень, планування і організації досліджень в економіці
СК10	Здатність здійснювати аналіз зарубіжного досвіду щодо теоретичних і практичних проблем економічної науки, порівнювати його з вітчизняним з урахуванням зовнішньоекономічного курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію
СК11	Здатність формулювати, обґрунтовувати висновки, впроваджувати пропозиції та рекомендації з проведеного дослідження, використовувати результати міждисциплінарних досліджень для вирішення економічних завдань
<i>для здобувачів 2022 року вступу за ОНП 2022 р.</i>	
Загальні компетентності	
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
ЗК 4	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
ЗК 10	Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
СК2	Здатність здійснювати планування та виконання оригінальних досліджень, досягати наукових результатів, які створюють нові знання як в предметній області, так і в міждисциплінарних напрямках, і можуть бути опубліковані у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях з галузі соціальні та поведінкові науки та суміжних галузей
СК5	Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та іноземною мовами, демонструвати глибоке розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень; володіти навичками академічного письма
СК6	Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти, в тому числі міждисциплінарні, з урахуванням соціальних, економічних, екологічних, міжкультурних та правових аспектів; демонструвати лідерство та відповідальність під час їх реалізації.

СК8	Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів, питань європейської та євроатлантичної інтеграції; із застосуванням математичних методів та моделей з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків
Програмні результати навчання	
<i>для здобувачів 2021 року вступу за ОНП 2020-2021 р.</i>	
ПРН11	Здійснювати пошук, оброблення та аналіз наукової інформації, її систематизацію та узагальнення; використовувати інформаційно-комунікаційні технології у дослідницькій та викладацькій діяльності
ПРН13	Вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою (у тому числі міжнародною), суспільством у цілому; демонструвати навички публічних виступів, аргументації та риторики
ПРН14	Використовувати академічну українську та англійську мови у професійній діяльності та наукових дослідженнях, усній та письмовій презентації їх результатів
ПРН18	Демонструвати знання щодо основних концепцій, теоретико-методичних підходів та сучасного стану наукових знань за спеціальністю економіка
ПРН21	Розуміти та використовувати методологію та методи наукових досліджень у галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки»
ПРН25	Вміти використовувати сучасний інструментарій для дослідження економічних процесів, корпоративної культури, реалізації управлінських рішень, планувати, здійснювати дослідження в економіці
ПРН30	Здійснювати аналіз зарубіжного досвіду з урахуванням зовнішньоекономічного курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію для вирішення теоретичних і практичних проблем економічної науки, а також використовувати досвід під час проведення наукових досліджень
ПРН31	Формулювати та обґрунтовувати висновки, використовувати пропозиції та рекомендації економічного дослідження, здійснювати міждисциплінарні дослідження для вирішення економічних завдань, генерувати інноваційні ідеї
<i>для здобувачів 2022 року вступу за ОНП 2022 р.</i>	
ПРН2	Глибоко розуміти загальні принципи, методи, методології наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері економіки та у викладацькій практиці
ПРН3	Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи
ПРН6	Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми економіки державною та іноземною мовами; оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях з дотриманням правил академічного письма; здійснювати ефективну міжособистісну комунікацію; демонструвати навички публічних виступів, аргументації та риторики
ПРН8	Демонструвати системний науковий світогляд та загальний культурний кругозір; володіти техніками і технологіями критичного мислення; дотримуватися принципів академічної доброчесності та професійної етики; забезпечувати безперервний саморозвиток та самовдосконалення протягом життя

ПРН9	Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проєкти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми із врахуванням соціальних, економічних, екологічних, етичних, міжкультурних, євроінтеграційних та правових аспектів
ПРН11	Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 Інтернаціоналізація: сутність, можливості та загрози

Тема 1. Поняття інтернаціоналізації за методикою «сутність-зміст-результат». Основні поняття інтернаціоналізації. Теоретичні підходи до визначення інтернаціоналізації. Види інтернаціоналізації. Оцінка рівня інтернаціоналізації на основі матричних методів.

Тема 2. Оцінка експортної готовності. Оцінка експортної готовності товару та компанії. Поняття експортного потенціалу. Методики оцінки. Інтегральна оцінка експортного потенціалу. Інструменти прогнозування експорту. Сценарне прогнозування.

Змістовий модуль 2 Відбір та аналіз закордонних ринків

Тема 3. Експортна стратегія. Підходи до експорту. Експортна рада як інструмент консультаційної підтримки експорту компанії. Розробка експортного плану. Структура експортного плану.

Підходи до експорту. Види торгових посередників. Пошук іноземного посередника. Важливість відвідування закордонних ринків. Використання торгових посередників: вади й переваги. Прямі продажі кінцевим споживачам. Комбіновані методи виходу на іноземний ринок. Алгоритм виходу на європейські та міжнародні ринки: досвід успішних міжнародних компаній. Експортна стратегія підприємства як основа діяльності на міжнародному ринку. Особливості оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства на міжнародному ринку.

Тема 4. Попередній відбір закордонних ринків та їх дослідження
Алгоритм проведення дослідження для визначення цільових експортних ринків. Первинне й вторинне дослідження цільового ринку. Сегментація ринку. Оцінка факторів мікро-та макромаркетингового середовища діяльності на ринку. Аналіз економічних ризиків діяльності фірми на міжнародному

ринку. Вплив регуляторного та нерегуляторного середовища на вихід національних компаній на ринки ЄС.

Змістовий модуль 3 Інформаційно-комунікаційні технології в умовах інтернаціоналізації бізнесу

Тема 5. Введення бізнесу онлайн. Електронна комерція та спеціалізація сайтів. Електронні інструменти експорту та електронні комунікації малого бізнесу. Розвиток ринку та онлайн реклама. Інструменти для оцінки готовності компанії працювати онлайн. Реєстрація в пошукових системах. Локалізація та інтернаціоналізація вмісту веб-сайту. Просування сайту. Робота з соціальними мережами. Робота з платформами електронної торгівлі. Виконання замовлень та післяпродажне обслуговування продажів онлайн. Недоліки та напрями вдосконалення сайтів українських компаній

Змістовий модуль 4 Культура ділових відносин у міжнародному бізнесі

Тема 6. Культурні фактори в бізнесі та маркетингу. Творчий підхід до маркетингу і створення нових смислів. Культурні фактори та ділові подорожі. Бізнес-етика в експортній діяльності. Особливості Європейського споживача. Підхід до маркетингу товарів в Європі. Підтримка добрих зв'язків у бізнесі. Базові міжнародні практики введення бізнесу. Покращення ділової культури українського бізнесу.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л.	практ.	сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1 Інтернаціоналізація: сутність, можливості та загрози				
Тема 1. Поняття інтернаціоналізації за методикою «сутність-зміст-результат»	15	2	2	11
Тема 2. Оцінка експортної готовності	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 1	30	4	4	22
Змістовий модуль 2 Відбір та аналіз закордонних ринків				
Тема 3. Експортна стратегія. Підходи до	15	2	2	11

експорту				
Тема 4. Попередній відбір закордонних ринків та їх дослідження	15	2	2	11
Разом за змістовним модулем 2	30	4	4	22
Змістовний модуль 3 Інформаційно-комунікаційні технології в умовах інтернаціоналізації бізнесу				
Тема 5. Введення бізнесу онлайн	15	2	2	11
Разом за змістовним модулем 3	15	2	2	11
Змістовний модуль 4 Культура ділових відносин у міжнародному бізнесі				
Тема 6. Культурні фактори в бізнесі та маркетингу	15	2	2	11
Разом за змістовним модулем 4	15	2	2	11
Усього годин	90	12	12	66

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1 Інтернаціоналізація: сутність, можливості та загрози		
1	Тема 1. Поняття інтернаціоналізації за методикою «сутність-зміст-результат»	2
2	Тема 2. Оцінка експортної готовності	2
	Разом за змістовним модулем 1	4
Змістовий модуль 2 Відбір та аналіз закордонних ринків		
3	Тема 3. Експортна стратегія. Підходи до експорту	2
4	Тема 4. Попередній відбір закордонних ринків та їх дослідження	2
	Разом за змістовним модулем 2	4
Змістовий модуль 3 Інформаційно-комунікаційні технології в умовах інтернаціоналізації бізнесу		
5	Вітчизняні проєкти та програми у сфері науки	2
	Разом за змістовним модулем 3	2

Змістовий модуль 4. Культура ділових відносин у міжнародному бізнесі		
6	Культурні фактори в бізнесі та маркетингу	2
	Разом за змістовним модулем 4	2
Усього годин		12

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Інтернаціоналізація: сутність, можливості та загрози		
1	Тема 1. Поняття інтернаціоналізації за методикою «сутність-зміст-результат»	2
2	Тема 2. Оцінка експортної готовності	2
	Разом за змістовним модулем 1	4
Змістовий модуль 2. Відбір та аналіз закордонних ринків		
3	Тема 3. Експортна стратегія. Підходи до експорту	2
4	Тема 4. Попередній відбір закордонних ринків та їх дослідження	2
	Разом за змістовним модулем 2	4
Змістовий модуль 3. Інформаційно-комунікаційні технології в умовах інтернаціоналізації бізнесу		
5	Вітчизняні проекти та програми у сфері науки	2
	Разом за змістовним модулем 3	2
Змістовий модуль 4. Культура ділових відносин у міжнародному бізнесі		
6	Культурні фактори в бізнесі та маркетингу	2
	Разом за змістовним модулем 4	2
Усього годин		12

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Інтернаціоналізація: сутність, можливості та загрози		
1	Тема 1. Поняття інтернаціоналізації за методикою	11

	«сутність-зміст-результат»	
2	Тема 2. Оцінка експортної готовності	11
	Разом за змістовним модулем 1	22
Змістовий модуль 2. Відбір та аналіз закордонних ринків		
3	Тема 3. Експортна стратегія. Підходи до експорту	11
4	Тема 4. Попередній відбір закордонних ринків та їх дослідження	11
	Разом за змістовним модулем 2	22
Змістовий модуль 3. Інформаційно-комунікаційні технології в умовах інтернаціоналізації бізнесу		
5	Вітчизняні проекти та програми у сфері науки	11
	Разом за змістовним модулем 3	11
Змістовий модуль 4. Культура ділових відносин у міжнародному бізнесі		
6	Культурні фактори в бізнесі та маркетингу	11
	Разом за змістовним модулем 4	11
Усього годин		66

8. ВИДИ КОНТРОЛЮ І СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

№ змістового модуля	Вид контролю	Кіл-ть балів
ПОТОЧНИЙ		
1	<i>Тест № 1. Основні поняття інтернаціоналізації</i>	10
	<i>Тест № 2. Оцінка експортної готовності товару та компанії</i>	10
2	<i>Самостійна робота № 1. Розробка експортного плану</i>	15
	<i>Тест № 3. Первинне й вторинне дослідження потенційного ринку</i>	10
3	<i>Тест № 4. Електронні інструменти експорту та онлайн-комунікації бізнесу</i>	10
4	<i>Тест № 5. Бізнес-етика в експортній діяльності</i>	5
	<i>Разом:</i>	60
ПІДСУМКОВИЙ		
	Залік, у т.ч.	40
	<i>Презентація «експортного паспорту» однієї з країн ЄС за вибором</i>	20

	<i>Захист</i> дослідницького проєкту	20
	Разом:	40
	Усього	100

За наявності сертифікату (свідоцтва, програми тощо) про проходження онлайн-курсу, тренінгу, вебінару, курсу підвищення кваліфікації та ін. з тематики (однієї з тем, змістового модуля) навчальної дисципліни залежно від кількості прослуханих годин (здобутих кредитів) здобувачу може бути нараховано до 50 балів. Дотичність тематики, відповідність досягнутих результатів навчання та кількість додаткових балів визначається викладачем. Документи, що підтверджують участь здобувача у відповідних заходах, мають бути подані викладачу до початку сесії.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>За шкалою університету</i>	<i>За національною шкалою</i>
A	90 – 100 (відмінно)	55 (відмінно)
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна:

1. Переверзєва А.В. Інтернаціоналізація бізнесу та вихід на ринки ЄС: навч. посіб. для здобувачів ступеня доктор філософії у галузі «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю «Економіка». Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 87 с.
2. Рогач О. Багатонаціональні підприємства: підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2019. 387 с.
3. Рогач О. Теорії міжнародного бізнесу. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 687 с.
4. Doole I., Lowe R., Kenyon A. International Marketing Strategy: Analysis,

Development and Implementation. 9th ed. Andover : Cengage, 2022. 511 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0052042.pdf>.

5. Fatehi K., Choi J. International Business Management : Succeeding in a Culturally Diverse World. 2nd ed. Cham : Springer, 2019. 448 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0049695.pdf>.

6. Luo Y., Shenkar O., Chi T. International Business. 4th ed. New York : Routledge, 2022. 748 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0049824.pdf>.

7. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations. Management : textbook / NAU. Kyiv : Кондор, 2018. 248 p.

8. Jinji N., Zhang X., Haruna S. Deep Integration, Global Firms, and Technology Spillovers. Singapore : Springer, 2022. 178 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048382.pdf>.

Додаткова:

1. Matricano D. Entrepreneurship Trajectories : Entrepreneurial Opportunities, Business Models, and Firm Performance. Cambridge : Elsevier, 2020. 160 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/ScienceDirect/0046124.zip>.

2. Pereverzieva A. V. Assessment of the enterprise internalization level. *Вісник Запорізького національного університету. Серія : Економічні науки : зб. наук. пр.* Запоріжжя, 2019. № 3(43). P. 92–98. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/economichni/VestEkonom2019n3/18.pdf>.

3. Pereverzieva A. V., Osaul A. O. Features of the region's investment climate formation amid economic instability. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки: зб. наук. пр.* Запоріжжя, 2021. № 2(50). P. 79–82. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/economichni/FSIED2021n2/79.pdf>.

4. Pereverzieva A. V., Duhiienko N. O., Osaul A. O. The role of regulatory and non-regulatory when entering European markets by national companies. *Financial Strategies of Innovative Economic Development: Proceedings Scientific Publications.* 2021. № 3 (51). P. 79-82. URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/2632>.

5. Pereverzieva A. V., Volkov V. P. Regulatory regulation of international mixed transportation by transport enterprises: world experience and national features. *Financial Strategies of Innovative Economic Development: Proceedings Scientific Publications.* 2022. № 2 (54). P. 78-82. URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/3083>.

6. Pereverzieva A., Volkov V. Assessment method of social entrepreneurship nature and its development. *Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку.* 2020. № 1(11). P. 113–131. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/MentaPid/MentaPid2020n11/113.pdf>.

7. Переверзева А. В., Мала К. С. Експортна стратегія підприємства як основа діяльності на міжнародному ринку. *Вісник Запорізького національного університету. Серія : Економічні науки : зб. наук. пр.* Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. №3 (35). С. 102–108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2017_3_17.

8. Переверзева А. В. Особливості оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства на міжнародному ринку. *Міжнародна інтеграція як фактор сталого інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України: монографія / за заг. ред. Д.І. Бабміндри.* Запоріжжя: «ЗНУ», 2018. С. 217-222.

9. Переверзева А. В., Губарь О. В., Москаленко О. Ю. Оцінка факторів мікро- та макромаркетингового середовища діяльності на ринку. *Інноваційна економіка.* 2021. №3-4. С. 112-117. URL: <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/777>.

10. Переверзева А. В., Лазнева І. О. Аналіз економічних ризиків діяльності фірми на міжнародному ринку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки».* 2021. № 2(103). С. 87-91.

Інформаційні ресурси

1. Trade Map. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx?AspxAutoDetectCookieSupport=1>.

2. Export Helpdesk. URL: <https://helpdesk.epo.org.ua/>.

3. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>.

4. United Nations Conference on Trade and Development. URL: www.unctad.org.

5. The Global Export Marketing Information System. URL: <http://lcweb2.loc.gov:8081/glin>.

6. Інтернет-ресурси для експортерів. Internet Resources for Exporters. URL: www.exportusa.com/resources.html.

7. Euromonitor International Ltd. URL: www.euromonitor.com.

8. CIA World Fact Book. URL: <http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/index.html>.

9. Country Libraries/ URL: <http://www.tradeport.org/ts/countries/>.

10. International Monetary Fund. URL: <http://www.imf.org/external/pubind.htm>.

11. International Bank for Reconstruction and Development). URL: www.worldbank.org.

12. International Trade Center, ITC. URL: www.intracen.org.

13. Organization of Economic Cooperation and Development, OECD. URL: www.oecd.org/std/tradhome.htm.

14. World Trade Organization, WTO. URL: www.wto.org.

15. Global Trade Information Services, GTIS. URL: www.gtis.com.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, вечірня, заочна форми навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>	вибіркова
		Цикл професійної підготовки
Змістових модулів – 4	Спеціальність <u>051 Економіка</u>	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 90		2-й
Освітньо-наукова програма <u>Економіка</u>		Лекції 12 год.
		Практичні 12 год.
Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)		Самостійна робота
		66 год.
		Вид підсумкового контролю: залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни є забезпечення аспірантів необхідним теоретичним та методичним інструментарієм щодо побудови алгоритму експортної діяльності, виходу на іноземні ринки, отриманні інформації про можливості на ринку ЄС задля використання отриманих знань та навиків у майбутній професійній діяльності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Інтернаціоналізація бізнесу та вихід на ринки ЄС» є: ознайомити аспірантів із європейськими правилами та вимогами, електронними ресурсами, алгоритмом пошуку ділових партнерів, способами перевірки репутації та надійності партнера; проаналізувати українські приклади успіхів та помилок в експорті ЄС для розвитку бізнесу; визначати ефективність використання нових можливостей та здатність до адаптації та розвитку в нових умовах; оцінювати вигоди від відкритості та стратегічного підходу до розвитку власної справи.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні

досягти таких програмних **компетентностей** і **програмних результатів навчання**:

Програмні компетентності	
<i>для здобувачів 2021 року вступу за ОНП 2020-2021 р.</i>	
Загальні компетентності	
ЗК6	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу наукової інформації з різних джерел; використання інформаційно-комунікаційних технологій у дослідницькій та викладацькій діяльності
ЗК12	Здатність до представлення та обговорення результатів наукових досліджень українською та англійською мовами в усній та письмовій формах для вільного спілкування з вітчизняною та міжнародною академічною спільнотою, а також експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
СК1	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
СК3	Здатність до оволодіння методологією та методами наукових досліджень у галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки»
СК7	Здатність до оволодіння та використання сучасного інструментарію для дослідження розвитку, корпоративної культури суб'єктів господарювання, формування та прийняття управлінських рішень, планування і організації досліджень в економіці
СК10	Здатність здійснювати аналіз зарубіжного досвіду щодо теоретичних і практичних проблем економічної науки, порівнювати його з вітчизняним з урахуванням зовнішньоекономічного курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію
СК11	Здатність формулювати, обґрунтовувати висновки, впроваджувати пропозиції та рекомендації з проведеного дослідження, використовувати результати міждисциплінарних досліджень для вирішення економічних завдань
<i>для здобувачів 2022 року вступу за ОНП 2022 р.</i>	
Загальні компетентності	
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
ЗК 4	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
ЗК 10	Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
СК2	Здатність здійснювати планування та виконання оригінальних досліджень, досягати наукових результатів, які створюють нові знання як в предметній області, так і в міждисциплінарних напрямках, і можуть бути опубліковані у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях з галузі соціальні та поведінкові науки та суміжних галузей
СК5	Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та іноземною мовами, демонструвати глибоке розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень; володіти навичками академічного письма
СК6	Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти, в тому числі міждисциплінарні, з урахуванням соціальних, економічних, екологічних, міжкультурних та правових аспектів; демонструвати лідерство та відповідальність під час їх реалізації.

СК8	Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів, питань європейської та євроатлантичної інтеграції; із застосуванням математичних методів та моделей з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків
Програмні результати навчання	
<i>для здобувачів 2021 року вступу за ОНП 2020-2021 р.</i>	
ПРН11	Здійснювати пошук, оброблення та аналіз наукової інформації, її систематизацію та узагальнення; використовувати інформаційно-комунікаційні технології у дослідницькій та викладацькій діяльності
ПРН13	Вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою (у тому числі міжнародною), суспільством у цілому; демонструвати навички публічних виступів, аргументації та риторики
ПРН14	Використовувати академічну українську та англійську мови у професійній діяльності та наукових дослідженнях, усній та письмовій презентації їх результатів
ПРН18	Демонструвати знання щодо основних концепцій, теоретико-методичних підходів та сучасного стану наукових знань за спеціальністю економіка
ПРН21	Розуміти та використовувати методологію та методи наукових досліджень у галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки»
ПРН25	Вміти використовувати сучасний інструментарій для дослідження економічних процесів, корпоративної культури, реалізації управлінських рішень, планувати, здійснювати дослідження в економіці
ПРН30	Здійснювати аналіз зарубіжного досвіду з урахуванням зовнішньоекономічного курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію для вирішення теоретичних і практичних проблем економічної науки, а також використовувати досвід під час проведення наукових досліджень
ПРН31	Формулювати та обґрунтовувати висновки, використовувати пропозиції та рекомендації економічного дослідження, здійснювати міждисциплінарні дослідження для вирішення економічних завдань, генерувати інноваційні ідеї
<i>для здобувачів 2022 року вступу за ОНП 2022 р.</i>	
ПРН2	Глибоко розуміти загальні принципи, методи, методології наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері економіки та у викладацькій практиці
ПРН3	Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи
ПРН6	Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми економіки державною та іноземною мовами; оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях з дотриманням правил академічного письма; здійснювати ефективну міжособистісну комунікацію; демонструвати навички публічних виступів, аргументації та риторики
ПРН8	Демонструвати системний науковий світогляд та загальний культурний кругозір; володіти техніками і технологіями критичного мислення; дотримуватися принципів академічної доброчесності та професійної етики; забезпечувати безперервний саморозвиток та самовдосконалення протягом життя

ПРН9	Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми із врахуванням соціальних, економічних, екологічних, етичних, міжкультурних, євроінтеграційних та правових аспектів
ПРН11	Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 Інтернаціоналізація: сутність, можливості та загрози

Тема 1. Поняття інтернаціоналізації за методикою «сутність-зміст-результат». Основні поняття інтернаціоналізації. Теоретичні підходи до визначення інтернаціоналізації. Види інтернаціоналізації. Оцінка рівня інтернаціоналізації на основі матричних методів.

Тема 2. Оцінка експортної готовності. Оцінка експортної готовності товару та компанії. Поняття експортного потенціалу. Методики оцінки. Інтегральна оцінка експортного потенціалу. Інструменти прогнозування експорту. Сценарне прогнозування.

Змістовий модуль 2 Відбір та аналіз закордонних ринків

Тема 3. Експортна стратегія. Підходи до експорту. Експортна рада як інструмент консультативної підтримки експорту компанії. Розробка експортного плану. Структура експортного плану.

Підходи до експорту. Види торгових посередників. Пошук іноземного посередника. Важливість відвідування закордонних ринків. Використання торгових посередників: вади й переваги. Прямі продажі кінцевим споживачам. Комбіновані методи виходу на іноземний ринок. Алгоритм виходу на європейські та міжнародні ринки: досвід успішних міжнародних компаній. Експортна стратегія підприємства як основа діяльності на міжнародному ринку. Особливості оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства на міжнародному ринку.

Тема 4. Попередній відбір закордонних ринків та їх дослідження
Алгоритм проведення дослідження для визначення цільових експортних ринків. Первинне й вторинне дослідження цільового ринку. Сегментація ринку. Оцінка факторів мікро-та макромаркетингового середовища діяльності на ринку. Аналіз економічних ризиків діяльності фірми на міжнародному

ринку. Вплив регуляторного та нерегуляторного середовища на вихід національних компаній на ринки ЄС.

Змістовий модуль 3 Інформаційно-комунікаційні технології в умовах інтернаціоналізації бізнесу

Тема 5. Введення бізнесу онлайн. Електронна комерція та спеціалізація сайтів. Електронні інструменти експорту та електронні комунікації малого бізнесу. Розвиток ринку та онлайн реклама. Інструменти для оцінки готовності компанії працювати онлайн. Реєстрація в пошукових системах. Локалізація та інтернаціоналізація вмісту веб-сайту. Просування сайту. Робота з соціальними мережами. Робота з платформами електронної торгівлі. Виконання замовлень та післяпродажне обслуговування продажів онлайн. Недоліки та напрями вдосконалення сайтів українських компаній

Змістовий модуль 4 Культура ділових відносин у міжнародному бізнесі

Тема 6. Культурні фактори в бізнесі та маркетингу. Творчий підхід до маркетингу і створення нових смислів. Культурні фактори та ділові подорожі. Бізнес-етика в експортній діяльності. Особливості Європейського споживача. Підхід до маркетингу товарів в Європі. Підтримка добрих зв'язків у бізнесі. Базові міжнародні практики введення бізнесу. Покращення ділової культури українського бізнесу.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л.	практ.	сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1 Інтернаціоналізація: сутність, можливості та загрози				
Тема 1. Поняття інтернаціоналізації за методикою «сутність-зміст-результат»	15	2	2	11
Тема 2. Оцінка експортної готовності	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 1	30	4	4	22
Змістовий модуль 2 Відбір та аналіз закордонних ринків				
Тема 3. Експортна стратегія. Підходи до	15	2	2	11

експорту				
Тема 4. Попередній відбір закордонних ринків та їх дослідження	15	2	2	11
Разом за змістовним модулем 2	30	4	4	22
Змістовний модуль 3 Інформаційно-комунікаційні технології в умовах інтернаціоналізації бізнесу				
Тема 5. Введення бізнесу онлайн	15	2	2	11
Разом за змістовним модулем 3	15	2	2	11
Змістовний модуль 4 Культура ділових відносин у міжнародному бізнесі				
Тема 6. Культурні фактори в бізнесі та маркетингу	15	2	2	11
Разом за змістовним модулем 4	15	2	2	11
Усього годин	90	12	12	66

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1 Інтернаціоналізація: сутність, можливості та загрози		
1	Тема 1. Поняття інтернаціоналізації за методикою «сутність-зміст-результат»	2
2	Тема 2. Оцінка експортної готовності	2
	Разом за змістовним модулем 1	4
Змістовий модуль 2 Відбір та аналіз закордонних ринків		
3	Тема 3. Експортна стратегія. Підходи до експорту	2
4	Тема 4. Попередній відбір закордонних ринків та їх дослідження	2
	Разом за змістовним модулем 2	4
Змістовий модуль 3 Інформаційно-комунікаційні технології в умовах інтернаціоналізації бізнесу		
5	Вітчизняні проєкти та програми у сфері науки	2
	Разом за змістовним модулем 3	2

Змістовий модуль 4. Культура ділових відносин у міжнародному бізнесі		
6	Культурні фактори в бізнесі та маркетингу	2
	Разом за змістовним модулем 4	2
Усього годин		12

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Інтернаціоналізація: сутність, можливості та загрози		
1	Тема 1. Поняття інтернаціоналізації за методикою «сутність-зміст-результат»	2
2	Тема 2. Оцінка експортної готовності	2
	Разом за змістовним модулем 1	4
Змістовий модуль 2. Відбір та аналіз закордонних ринків		
3	Тема 3. Експортна стратегія. Підходи до експорту	2
4	Тема 4. Попередній відбір закордонних ринків та їх дослідження	2
	Разом за змістовним модулем 2	4
Змістовий модуль 3. Інформаційно-комунікаційні технології в умовах інтернаціоналізації бізнесу		
5	Вітчизняні проекти та програми у сфері науки	2
	Разом за змістовним модулем 3	2
Змістовий модуль 4. Культура ділових відносин у міжнародному бізнесі		
6	Культурні фактори в бізнесі та маркетингу	2
	Разом за змістовним модулем 4	2
Усього годин		12

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Інтернаціоналізація: сутність, можливості та загрози		
1	Тема 1. Поняття інтернаціоналізації за методикою	11

	«сутність-зміст-результат»	
2	Тема 2. Оцінка експортної готовності	11
	Разом за змістовним модулем 1	22
Змістовий модуль 2. Відбір та аналіз закордонних ринків		
3	Тема 3. Експортна стратегія. Підходи до експорту	11
4	Тема 4. Попередній відбір закордонних ринків та їх дослідження	11
	Разом за змістовним модулем 2	22
Змістовий модуль 3. Інформаційно-комунікаційні технології в умовах інтернаціоналізації бізнесу		
5	Вітчизняні проєкти та програми у сфері науки	11
	Разом за змістовним модулем 3	11
Змістовий модуль 4. Культура ділових відносин у міжнародному бізнесі		
6	Культурні фактори в бізнесі та маркетингу	11
	Разом за змістовним модулем 4	11
Усього годин		66

8. ВИДИ КОНТРОЛЮ І СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

№ змістового модуля	Вид контролю	Кіл-ть балів
ПОТОЧНИЙ		
1	<i>Тест № 1. Основні поняття інтернаціоналізації</i>	10
	<i>Тест № 2. Оцінка експортної готовності товару та компанії</i>	10
2	<i>Самостійна робота № 1. Розробка експортного плану</i>	15
	<i>Тест № 3. Первинне й вторинне дослідження потенційного ринку</i>	10
3	<i>Тест № 4. Електронні інструменти експорту та онлайн-комунікації бізнесу</i>	10
4	<i>Тест № 5. Бізнес-етика в експортній діяльності</i>	5
	<i>Разом:</i>	60
ПІДСУМКОВИЙ		
	Залік, у т.ч.	40
	<i>Презентація «експортного паспорту» однієї з країн ЄС за вибором</i>	20

	<i>Захист</i> дослідницького проєкту	20
	Разом:	40
	Усього	100

За наявності сертифікату (свідоцтва, програми тощо) про проходження онлайн-курсу, тренінгу, вебінару, курсу підвищення кваліфікації та ін. з тематики (однієї з тем, змістового модуля) навчальної дисципліни залежно від кількості прослуханих годин (здобутих кредитів) здобувачу може бути нараховано до 50 балів. Дотичність тематики, відповідність досягнутих результатів навчання та кількість додаткових балів визначається викладачем. Документи, що підтверджують участь здобувача у відповідних заходах, мають бути подані викладачу до початку сесії.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>За шкалою університету</i>	<i>За національною шкалою</i>
A	90 – 100 (відмінно)	55 (відмінно)
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна:

1. Переверзєва А.В. Інтернаціоналізація бізнесу та вихід на ринки ЄС: навч. посіб. для здобувачів ступеня доктор філософії у галузі «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю «Економіка». Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 87 с.
2. Рогач О. Багатонаціональні підприємства: підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2019. 387 с.
3. Рогач О. Теорії міжнародного бізнесу. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 687 с.
4. Doole I., Lowe R., Kenyon A. International Marketing Strategy: Analysis,

Development and Implementation. 9th ed. Andover : Cengage, 2022. 511 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0052042.pdf>.

5. Fatehi K., Choi J. International Business Management : Succeeding in a Culturally Diverse World. 2nd ed. Cham : Springer, 2019. 448 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0049695.pdf>.

6. Luo Y., Shenkar O., Chi T. International Business. 4th ed. New York : Routledge, 2022. 748 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0049824.pdf>.

7. Lytvynenko L., Lytvynenko S. International Economic Relations. Management : textbook / NAU. Kyiv : Кондор, 2018. 248 p.

8. Jinji N., Zhang X., Haruna S. Deep Integration, Global Firms, and Technology Spillovers. Singapore : Springer, 2022. 178 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048382.pdf>.

Додаткова:

1. Matricano D. Entrepreneurship Trajectories : Entrepreneurial Opportunities, Business Models, and Firm Performance. Cambridge : Elsevier, 2020. 160 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/ScienceDirect/0046124.zip>.

2. Pereverzieva A. V. Assessment of the enterprise internalization level. *Вісник Запорізького національного університету. Серія : Економічні науки : зб. наук. пр.* Запоріжжя, 2019. № 3(43). P. 92–98. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/economichni/VestEkonom2019n3/18.pdf>.

3. Pereverzieva A. V., Osaul A. O. Features of the region's investment climate formation amid economic instability. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки: зб. наук. пр.* Запоріжжя, 2021. № 2(50). P. 79–82. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/economichni/FSIED2021n2/79.pdf>.

4. Pereverzieva A. V., Duhiienko N. O., Osaul A. O. The role of regulatory and non-regulatory when entering European markets by national companies. *Financial Strategies of Innovative Economic Development: Proceedings Scientific Publications.* 2021. № 3 (51). P. 79-82. URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/2632>.

5. Pereverzieva A. V., Volkov V. P. Regulatory regulation of international mixed transportation by transport enterprises: world experience and national features. *Financial Strategies of Innovative Economic Development: Proceedings Scientific Publications.* 2022. № 2 (54). P. 78-82. URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/3083>.

6. Pereverzieva A., Volkov V. Assessment method of social entrepreneurship nature and its development. *Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку.* 2020. № 1(11). P. 113–131. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/MentaPid/MentaPid2020n11/113.pdf>.

7. Переверзева А. В., Мала К. С. Експортна стратегія підприємства як основа діяльності на міжнародному ринку. *Вісник Запорізького національного університету. Серія : Економічні науки : зб. наук. пр.* Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. №3 (35). С. 102–108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2017_3_17.

8. Переверзева А. В. Особливості оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства на міжнародному ринку. *Міжнародна інтеграція як фактор сталого інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України: монографія / за заг. ред. Д.І. Бабміндри.* Запоріжжя: «ЗНУ», 2018. С. 217-222.

9. Переверзева А. В., Губарь О. В., Москаленко О. Ю. Оцінка факторів мікро- та макромаркетингового середовища діяльності на ринку. *Інноваційна економіка.* 2021. №3-4. С. 112-117. URL: <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/777>.

10. Переверзева А. В., Лазнева І. О. Аналіз економічних ризиків діяльності фірми на міжнародному ринку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки».* 2021. № 2(103). С. 87-91.

Інформаційні ресурси

1. Trade Map. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx?AspxAutoDetectCookieSupport=1>.

2. Export Helpdesk. URL: <https://helpdesk.epo.org.ua/>.

3. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>.

4. United Nations Conference on Trade and Development. URL: www.unctad.org.

5. The Global Export Marketing Information System. URL: <http://lcweb2.loc.gov:8081/glin>.

6. Інтернет-ресурси для експортерів. Internet Resources for Exporters. URL: www.exportusa.com/resources.html.

7. Euromonitor International Ltd. URL: www.euromonitor.com.

8. CIA World Fact Book. URL: <http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/index.html>.

9. Country Libraries/ URL: <http://www.tradeport.org/ts/countries/>.

10. International Monetary Fund. URL: <http://www.imf.org/external/pubind.htm>.

11. International Bank for Reconstruction and Development). URL: www.worldbank.org.

12. International Trade Center, ITC. URL: www.intracen.org.

13. Organization of Economic Cooperation and Development, OECD. URL: www.oecd.org/std/tradhome.htm.

14. World Trade Organization, WTO. URL: www.wto.org.

15. Global Trade Information Services, GTIS. URL: www.gtis.com.